

Педагогіка

ПЕДАГОГІКА ДОШКІЛЬНОЇ ТА СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ. ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ТА ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ

УДК 373.2:37.014.3

Дошкільна освіта в контексті модернізації освітньої системи

PRESCHOOL EDUCATION IN THE CONTEXT OF MODERNIZATION OF THE EDUCATIONAL SYSTEM

ШВИДУН Людмила – старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти, Комуніальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради», вул. Володимира Антоновича, 70, м. Дніпро, 49006, Україна

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-7286-8103>

МАЙДАНЕНКО Світлана – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, Комуніальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради», вул. Володимира Антоновича, 70, м. Дніпро, 49006, Україна

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4517-834X>

КУЛЬБАЧ Лариса – старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти, Комуніальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради», вул. Володимира Антоновича, 70, м. Дніпро, 49006, Україна

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-9128-1922>DOI <https://doi.org/10.54891/2786-7005-2022-1-7>

SHVYDUN Liudmyla – Senior Lecturer, Department of Preschool and Primary Education, Communal Institution of Higher Education «Dnipro Academy of Continuing Education» of Dnipropetrovsk Regional Council», 70 Volodymyr Antonovych Str., Dnipro, 49006, Ukraine

MAIDANENKO Svitlana – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of Preschool and Primary Education, Communal Institution of Higher Education «Dnipro Academy of Continuing Education» of Dnipropetrovsk Regional Council», 70 Volodymyr Antonovych Str., Dnipro, 49006, Ukraine

KULBACH Larysa – Senior Lecturer, Department of Preschool and Primary Education, Communal Institution of Higher Education «Dnipro Academy of Continuing Education» of Dnipropetrovsk Regional Council», 70 Volodymyr Antonovych Str., Dnipro, 49006, Ukraine

Анотація. Стаття присвячена феномену якості дошкільної освіти в умовах модернізації національної системи освіти та розбудови Нової української школи. Зазначається, що ХХІ ст. – це період цивілізаційних змін, в яких якісна освіта є складовою національної безпеки країни, інструментом забезпечення якості життя людини і суспільства. Тому все більшої актуальності набувають питання модернізації національної освітньої галузі з метою забезпечення якісної освіти, починаючи з найпершої її ланки – дошкільної. Автори зазначають, що реформування дошкільної освіти потребує оновлення дошкільної парадигми, осмислення та переосмислення процесів, що відбуваються у суспільстві та в освіті, зокрема, і на цій основі має сформуватися нове бачення цих актуальних процесів. На думку авторів, оновлений Базовий компонент дошкільної освіти як Державний освітній стандарт, який об'єднав передові ідеї та погляди освітян дошкільної ланки, є важливим та необхідним кроком для модернізації дошкільної освіти. Засобами аналізу ключових показників якості дошкільної освіти оновленого Стандарту (кваліфіковані та вмотивовані педагогічні кадри, моніторинг, управління) зроблено спробу дослідити феномен якості дошкільної освіти, її головних чинників та шляхів забезпечення в контексті реформування національної освітньої галузі. Увагу акцентовано на тому, що успіх освітньої реформи залежить, насамперед, від ефективного педагогічного потенціалу фахівців, які працюють у дошкільних освітніх інституціях. Тому формування кадрового потенціалу закладів дошкільної освіти має передбачати дотримання принципів демократичного добору педагогів, створення сприятливих умов праці освітян і творчого мікроклімату в колективі, залучення педагогів до інноваційного процесу, забезпечення професійного зростання та безперервної освіти протягом життя тощо. Висвітлено основні аспекти впровадження й використання моніторингу якості дошкільної освіти, який є звичним для загальної середньої освіти та вищої школи. Віднедавна ж почала формуватися вітчизняна система моніторингу якості дошкільної освіти, яка сьогодні проходить непростий період свого становлення і розвитку.

Ключові слова: *якість освіти, якість дошкільної освіти, показники якості, Базовий стандарт дошкільної освіти, моніторинг якості дошкільної освіти, Нова українська школа, реформування, модернізація.*

Summary. *The article is devoted to the phenomenon of quality of preschool education in the conditions of modernization of the national education system and development of the New Ukrainian school. It is noted that the XXI century is a period of civilizational change, in which quality education is a component of national security, a tool for ensuring the quality of human life and society. Therefore, the issues of modernization of the national education sector in order to ensure quality education, starting from the first link - preschool, are becoming increasingly important. The authors note that the reform of preschool education requires a renewal of the preschool paradigm, understanding and rethinking the processes taking place in society and education, in particular, and on this basis a new vision should be formed. According to the authors, the updated Basic Component of Preschool Education as a State Educational Standard, which brings together the advanced ideas and views of preschool educators, is an important and necessary step in the modernization of preschool education. Through the analysis of key indicators of preschool education quality of the updated Standard (qualified and motivated teachers, monitoring, management) an attempt was made to investigate the phenomenon of preschool education quality, its main factors and ways to ensure in the context of reforming the national education sector. Emphasis is placed on the fact that the success of educational reform depends primarily on the effective pedagogical potential of professionals working in preschool educational institutions. Therefore, the formation of human resources of preschool education should include adherence to the principles of democratic selection of teachers, creating favorable working conditions for educators and creative microclimate in the team, involving teachers in the innovation process, ensuring professional growth and lifelong learning. The main aspects of the implementation and use of monitoring the quality of preschool education, which is common for general secondary education and higher education, are highlighted, and the domestic system of monitoring the quality of preschool education has recently begun to take shape, which today is going through a difficult period of its formation and development.*

Key words: *quality, quality of education, quality of preschool education, quality indicators, Basic standard of preschool education, monitoring of quality of preschool education, New Ukrainian school, reforming, modernization.*

Вступ. XXI століття характеризується безперервними динамічними змінами у житті людини, умовах її праці, засобах спілкування, методах отримання інформації, саморозвитку тощо. У зв'язку з цим виникає необхідність перегляду пріоритетів, переорієнтації філософії життєдіяльності особистості, зміни парадигми освіти, її орієнтації на якісне надання освітніх послуг. Першочерговим стає розвиток інтелектуального потенціалу людини, піднесення цінності освіти, її неперервності та якості.

Можемо констатувати, що сьогодні якісна освіта є основою внутрішньої освітньої політики країн Європейського Союзу та США, розглядається ними як важливий інструмент національної безпеки країни, поліпшення якості життя суспільства та людини в соціумі.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства та вітчизняної системи освіти, яка є частиною європейського освітнього простору, все більшої актуальності набувають питання модернізації національної освітньої галузі з метою забезпечення якісної освіти, починаючи з найпершої її ланки – дошкільної. Варто зазначити, що процес реформування першою розпочала початкова ланка системи загальної середньої освіти, який передбачає зміну освітньої парадигми, оновлення змісту освіти, методики викладання і навчання, створення опорних освітніх закладів, формування нових вимог до сучасного педагога тощо. Реформа дошкільної освіти, яка здійснюється в контексті Нової української школи, «неможлива без зміни економічних, політичних, морально-правових принципів суспільства. Тож потрібне створення нового уявлення, інноваційної парадигми дошкільної освіти у світлі змін і тенденцій, що відбуваються у розвитку суспільства та освіти, необхідне осмислення процесів, які функціонують

у дошкільній освіті з метою вироблення розуміння нового її стану» [1, с. 7].

Аналіз останніх досліджень. Досліджуваній проблемі сьогодні приділяється значна увага. Зокрема, питанням якості освіти присвячено праці Т. Вакуленко, Г. Єльнікової, В. Кременя, К. Крутій, О. Локшиної, Т. Лукиної, В. Лутая, О. Ляшенка, Д. Матрос, М. Михальченка, В. Огнев'юка, М. Поташника, З. Рябової, О. Савченко, О. Севрук, С. Сисоевої та інших. У їх роботах висвітлено категорійно-понятійний апарат якості освіти, визначені ключові показники якості освіти та головні критерії, які забезпечують досягнення кожного показника, досліджені технології розробки та використання інструментарію для відстеження якості освітніх процесів тощо.

Проблеми якості дошкільної освіти висвітлено у наукових розвідках Л. Артемової, В. Алямовської, К. Крутій, Н. Лисенко, О. Янко та інших. Однак аналіз наукових робіт показав, що деякі аспекти цієї проблеми не отримали належного висвітлення і потребують подальших досліджень. Це, насамперед, стосується проблемних питань якості дошкільної освіти в рамках модернізації всієї національної освітньої системи.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є спроба дослідити феномен якості дошкільної освіти, її головні чинники та шляхи забезпечення в рамках реформи Нової української школи.

Виклад основного матеріалу. Якість – це складний, філософський, відомий ще з часів Аристотеля феномен. Однак через свою багатогранність та багатоаспектність, він тривалий час не мав чіткого визначення.

Словник української мови визначає якість «як ступінь вартості, цінності, придатності чого-небудь для

його використання за призначенням» [9, с. 529]. Але для визначення якості освіти це визначення потребує відповідної корекції.

Ще й до сьогодні серед науковців тривають дискусії щодо трактування якості освіти. Найбільш поширеною є думка про те, що якість освіти – це відповідність нормі, стандарту. Норми не можуть бути сталими, постійними, нерухомими, нединамічними. Тому в поняття «якість освіти» ми вкладаємо певну динаміку, зміну, розвиток, рух до вдосконалення об'єкта, діяльності, процесів, систем тощо. Відповідно до цього, категорія «якість освіти» є такою, що постійно змінюється, оновлюється в залежності від викликів, запитів, потреб людини та суспільства, освітньої політики держави, цивілізаційних трансформацій тощо.

Андреас Шлейхер розглядає якість освіти як «комплекс характеристик освітнього процесу, що визначають послідовне та практично ефективне формування компетентності та професійної свідомості. Це певний рівень знань і вмінь, розумового, фізичного й морального розвитку, якого досягли випускники освітнього закладу відповідно до запланованих цілей навчання і виховання» [12, с. 16]. Зміст поняття «якість освіти» розкривається в Законі України «Про освіту» як «відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг» [2, с. 4].

Проаналізуємо поняття «якість дошкільної освіти», яке ми трактуємо також як складний, багатограний феномен. На думку дослідниці Н. Фроленкової, «якість дошкільної освіти – це збалансована відповідність усіх аспектів освіти певній меті, потребам, вимогам, нормам і стандартам; сукупність якостей і характеристик, реалізація яких в педагогічному процесі сприяє різнобічному розвитку дитини, збереженню її здоров'я, успішному переходу до наступного вікового періоду» [10, с. 117]. Дослідниця К. Крутії вважає, що «якість дошкільної освіти є системним поняттям, яке охоплює всі аспекти діяльності закладу дошкільної освіти і пов'язано з оцінкою здоров'я вихованців, їхнім інтелектуальним, моральним та естетичним розвитком» [4, с. 73].

У національній освітній системі поняття якості дошкільної освіти зазвичай стосується трьох рівнів. Це, по-перше, якість структури: освітні стандарти, освітні програми, співвідношення дітей і дорослих, мережа закладів дошкільної освіти тощо; по-друге, якість процесу: взаємодія з дітьми, співпраця з колегами, партнерство з батьками; по-третє, якість результатів, що враховує отримані переваги для дітей, їхніх батьків, спільнот і суспільства.

У Пропозиціях Європейської комісії щодо ключових показників Європейської рамки якості дошкільної освіти та догляду зазначено, що «якість дошкільної освіти й догляду за дітьми слід розглядати як комплексне явище, а заходи для досягнення, поліпшення та подальшого розвитку якості є взаємозалежними й не мають розглядатися окремо. Вони стосуються структури дошкільної освіти, практик і результатів надання освітніх послуг. ... Діти є активними учасниками власного процесу розвитку, а не лише пасивними здобувачами

результатів цього процесу. Кожна дитина є унікальною особистістю з відмінними емоційними, фізичними, соціальними й когнітивними потребами, які треба враховувати» [3, с. 2].

Ми суголосні з дослідником Я. Пітерсом щодо того, що «якісні заклади дошкільної освіти мають істотний вплив на розвиток дитини, відчутний навіть до підліткового віку. Як перший етап безперервного навчання якісні заклади дошкільної освіти відіграють важливу роль у формуванні позитивного ставлення дітей до навчання та підвищують шанси на успішне закінчення школи. Рання розвиток і дошкільна освіта надзвичайно важливі для забезпечення сталого розвитку суспільства й рівних можливостей для всіх дітей – майбутніх громадян. У колі дослідників, організацій і політиків досягнуто консенсусу щодо якості дошкільної освіти й догляду за дітьми. Результати дошкільної освіти для дітей і сімей залежать від рівня освіченості та компетентності кадрів» [8, с. 12]. Підтвердженням цієї думки дослідника можуть слугувати результати міжнародного порівняльного моніторингового дослідження PISA. Тому важливим і необхідним кроком у питаннях поліпшення якості дошкільної освіти стало прийняття оновленого Базового компоненту дошкільної освіти як Державного освітнього стандарту, що об'єднав передові ідеї та погляди освітян дошкільної ланки.

Розробники Державного освітнього стандарту акцентують увагу, що «попередня редакція Стандарту була чинною протягом десяти років. За цей час змінилися не лише дитячі садки й підходи до організації освітнього процесу, а й самі діти. Тож сьогодні виникла потреба оновити стратегічні документи, які регламентують вимоги до освіти дітей дошкільного віку, діяльності дитячих садків та всіх учасників освітнього процесу. Зміст Стандарту визначає очікування суспільства щодо розвиненості, вихованості й освіченості дитини дошкільного віку. Основою нової редакції Стандарту авторський колектив обрав традиційні для дошкільної освіти ідеї, а саме: пріоритет гуманістичної педагогіки, спрямованої на гуманне ставлення до дитини; природовідповідність освіти, за якою в дитини треба розвивати задатки та здібності, зберігаючи її природу; спільна відповідальність держави, громади, сім'ї та педагогічних працівників за рівень освіти дітей. Оновлений Стандарт має на меті зберегти самоцінність дошкільного дитинства; визначити вимоги до рівня розвиненості, освіченості та вихованості дитини старшого дошкільного віку та забезпечити наступність між дошкільною та початковою ланками освіти» [6, с. 7].

Розглянемо ключові показники якості дошкільної освіти оновленого Стандарту:

- доступність освітніх послуг;
- кваліфіковані та вмотивовані педагогічні кадри;
- організація освітнього процесу;
- моніторинг та оцінка;
- управління та фінансування.

Серед наведених показників, ми вважаємо, найбільш вагомим є чинник «кваліфіковані та вмотивовані педагогічні кадри». На думку дослідників: «Початок третього тисячоліття змінив погляд людства на завдання освіти. Стало зрозуміло, що науково-технічний прогрес

не в змозі розв'язати суспільні проблеми, і дійсно найважливішою цінністю у сучасному світі є людина, здатна раціонально підходити до розв'язання глобальних проблем людства» [7, с. 14]. Сьогодення висуває нові вимоги до педагогів, зокрема, вихователь повинен мати широкий світогляд, високий рівень освіченості, бути ініціативним, вміти формувати освітнє середовище згідно з означеними цінностями, вибудовувати взаємини з вихованцями на засадах партнерства, сумлінно ставитися до виконання своїх обов'язків, володіти високим рівнем методологічної культури.

Успіх освітньої реформи залежить, насамперед, від ефективного педагогічного потенціалу фахівців, які працюють у дошкільних освітніх інституціях. Формування кадрового потенціалу закладів дошкільної освіти, на нашу думку, має передбачати дотримання принципів демократичного добору педагогів, створення сприятливих умов праці освітян і творчого мікроклімату в колективі, залучення педагогів в інноваційний процес, забезпечення професійного зростання та безперервної освіти протягом життя тощо. Це, на наш погляд, основні чинники, які впливають на якість педагогічної діяльності вихователя. Продумана, виважена, грамотна кадрова політика – це основа ефективних освітніх реформ та поліпшення якості дошкільної освіти.

Ще одним важливим аспектом у контексті забезпечення якісної дошкільної освіти є моніторинг. Можемо констатувати, що моніторингові дослідження якості освіти, які є звичними для загальної середньої освіти та вищої школи, стають такими ж і для дошкільної ланки освітньої системи України.

Зупинимося на деяких важливих питаннях моніторингу, який ми розглядаємо, насамперед, як управлінський інструмент, що сприяє створенню гуманної, творчої атмосфери в колективі закладу освіти, а з іншого боку – дозволяє «своєчасно виявляти випадки порушення і невиконання законодавчих або інших нормативно-правових актів; здійснювати аналіз причин порушень, а також готувати пропозиції щодо їхнього попередження надалі; ... розробляти пропозиції з усунення негативних чинників і ознайомлення з позитивним управлінським досвідом» [5, с. 69]. Моніторинг якості дошкільної освіти сприяє забезпеченню наступності між дошкільною і початковою освітою (остання працює за концепцією НУШ) щодо розробки єдиних психолого-педагогічних підходів до оцінки якості здобутої освіти, трансформує заклад дошкільної освіти з режиму функціонування в режим розвитку.

Ми, підтримуючи такі погляди, вважаємо, що результати освітнього моніторингу в дошкільній ланці освіти можуть бути використані для:

- «оптимізації системи моніторингу якості освіти;
- здійснення диференційованого підходу до роботи з різними категоріями педагогів;
- запровадження методів і принципів стратегічного управління розвитком закладу освіти;
- ефективної організації освітнього процесу;
- вдосконалення методичного забезпечення;
- здійснення психолого-педагогічного супроводу розвитку особистості;
- дослідження можливостей взаємодії педагогів та здобувачів освіти;
- визначення видів діяльності та методів організації взаємодії;
- поновлення теоретичних знань шляхом самоосвітньої діяльності, методичних семінарів, тренінгів, майстер-класів тощо;
- підвищення компетентності освітян та їх професійного розвитку» [11, с. 217].

Тому можна констатувати, що моніторинг якості дошкільної освіти, його свідоме, систематичне використання – нагальна потреба сучасного якісного дошкілля.

Висновки. Здійснивши аналіз наукових та нормативно-правових джерел з питань якості дошкільної освіти, ми дійшли до певних висновків.

Якісна освіта розглядається у світі як важливий інструмент забезпечення якості життя людини, суспільства та є складовою національної безпеки країни. Тому все більшої актуальності набувають питання модернізації національної освітньої галузі з метою забезпечення якісної освіти, починаючи з найпершої її ланки – дошкільної. Важливим та необхідним кроком для поліпшення якості дошкільної освіти стало прийняття оновленого Базового компоненту дошкільної освіти як Державного освітнього стандарту, що об'єднав передові ідеї та погляди освітян дошкільної ланки.

Серед ключових показників якості дошкільної освіти, визначених в оновленому Стандарті, головними чинниками забезпечення якості дошкільної освіти ми вважаємо кваліфіковані та вмотивовані педагогічні кадри, моніторинг та управління через моніторинг. Успіх дошкільної освітньої реформи залежить, насамперед, від ефективного педагогічного потенціалу фахівців, які працюють у дошкільних освітніх інституціях.

Віднедавна розпочала формуватися вітчизняна система моніторингу якості дошкільної освіти, яка сьогодні проходить непростий період свого становлення і розвитку.

Стаття не висвітлює повністю всі аспекти проблеми. Тому питання потребує подальших наукових розвідок.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Дошкільна освіта : трансформаційні орієнтири. *Дошкільна освіта в контексті ідей Нової української школи* : збірник наукових праць. Хмельницький : ФОП Мельник А. А., 2020. 496 с.
2. Закон України «Про освіту». *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38–39. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення : 03.07.2022).
3. Ключові показники якості дошкільної освіти : НУМО. Платформа розвитку дошкільнят / М-во освіти і науки України. Укр. ін-т розвитку освіти. Всеукр. фонд «Крок за кроком». URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/2021/01/25/Klyuchovi%20pokaznyky%20yakosti%20doshkilnoyi%20osvity.pdf> (дата звернення : 03.07.2022).
4. Крутій К. Л. Моніторинг як сучасний засіб управління якістю освіти в дошкільному навчальному закладі. Запоріжжя : ЛПС, 2007. 208 с.

5. Крутій К. Л. Проблеми запровадження моніторингу дошкільної освіти та шляхи їх вирішення. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. Вип. 2 (2). 2015. С. 67–70.
6. Нерянова С., Гавриш Н., Піроженко Т. Державний стандарт : аналізуємо зміни. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 2. С. 4–8.
7. Підготовка науково-педагогічних кадрів у системі післядипломної педагогічної освіти : зміст, організаційні форми, технології : наук. посіб. / авт. кол. Н. В. Гузій, В. П. Ляхоцький, Є. Р. Чернишова та ін. Київ : ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти» НАПН України, 2014. 318 с.
8. Пітерс Я. Підвищення якості дошкільної освіти та догляду за дітьми в Україні. Гент : VBJK, 2018. 45 с.
9. Тлумачний словник української мови / за ред. В. С. Калашника. 2-ге вид., випр. і доп. Харків : Прапор, 2005. 529 с.
10. Фроленкова Н. О. Якість дошкільної освіти в Україні : феномен поняття. *Молодий вчений*. 2015. № 2 (17). С. 116–119.
11. Швидун Л. Т., Писарева Л. В. Моніторинг як інструмент удосконалення та розвитку початкової освіти. *Інноваційна педагогіка*. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 46. С. 216–219.
12. Шлейхер А. Найкращий клас у світі : як створити освітню систему 21 го століття. Львів : Літопис, 2018. 296 с. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/yakist-osviti/shlyaykher-naykrashchiy-klas-u-sviti-yak-stvoriti-sistemu-osviti-21-go-stolittya.pdf> (дата звернення : 03.07.2022).

References

1. Bekh, I. D. (2020). Doshkilna osvita : transformatsiyni oriyentyry [Preschool education : transformational landmarks]. In *Doshkilna osvita v konteksti idey Novoyi ukrayinskoyi shkoly* [Preschool education in the context of the ideas of the New Ukrainian School] : zbirnyk naukovykh prats. Khmelnytskyu : FOP Melnyk, A. A. [in Ukrainian].
2. Law of Ukraine «On Education». (2017). *Information of the Verkhovna Rada Ukraine*, 36–39. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (accessed : 03.07.2022) [in Ukrainian].
3. Klyuchovi pokaznyky yakosti doshkilnoyi osvity. NUMO. Platforma rozvytku doshkilnyat [Key indicators of the quality of preschool education : NUMO. Platform for the development of preschoolers]. (2021). Kyiv. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/2021/01/25/Klyuchovi%20pokaznyky%20yakosti%20doshkilnoyi%20osvity.pdf> (accessed : 03.07.2022) [in Ukrainian].
4. Krutyi, K. L. (2007). *Monitoryng yak suchasnyy zasib upravlinnya yakisty osvity v doshkilnomu navchalnomu zakladi* [Monitoring as a modern tool for quality management of education in preschool education]. Zaporizhzhya : LIPS [in Ukrainian].
5. Krutyi, K. L. (2015). Problemy zaprovadzhennya monitorynhu doshkilnoyi osvity ta shlyakhy yikh vyrishennya [Problems of introduction of monitoring of preschool education and ways of their decision]. *Naukovyy visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu*, 2 (2), 67–70 [in Ukrainian].
6. Neryanova, S., Havrysh, N., & Pirozhenko, T. (2021). Derzhavnyy standart : analizuyemo zminy [State standard : analyze changes]. *Iykhovatel-metodyst doshkilnoho zakladu*, 2, 4–8 [in Ukrainian].
7. Huziy, N. V., Lyakhotskyi, V. P., & Chernyshova, Ye. R., (2014). *Pidhotovka naukovo-pedahohichnykh kadriv u systemi pislyadyplomnoyi pedahohichnoyi osvity : zmist, orhanizatsiyni formy, tekhnolohiyi* [Training of scientific and pedagogical staff in the system of postgraduate pedagogical education : content, organizational forms, technologies] : nauk. posib. Kyiv : DVNZ «Un-t menedzhmentu osvity» NAPN Ukrayiny [in Ukrainian].
8. Piters, Ya. (2018). *Pidvyshchennya yakosti doshkilnoyi osvity ta dohlyadu za ditmy v Ukrayini* [Improving the quality of preschool education and child care in Ukraine]. Hent : VBJK [in Ukrainian].
9. Kalashnyk, V. S. (Ed.). (2005). *Tlumachnyy slovnyk ukrayinskoyi movy* [Explanatory Dictionary of the Ukrainian language]. Kharkiv : Prapor [in Ukrainian].
10. Frolenkova, N. O. (2015). Yakist doshkilnoyi osvity v Ukrayini : fenomen ponyattya [Quality of preschool education in Ukraine : the phenomenon of the concept]. *Molodyy vchenyy*, 2 (17), 116–119 [in Ukrainian].
11. Shvydun, L. T., & Pysaryeva, L. V. (2022). Monitorynh yak instrument udoskonalennya ta rozvytku pochatkovoyi osvity [Monitoring as a tool for improving and developing primary education]. In *Innovatsiyna pedahohika* [Innovative pedagogy] (output 46, pp. 216–219) Odessa : Vydavnychyy dim «Helvetyka» [in Ukrainian].
12. Shleikher, A. (2018). *Naykrashchyi klas u sviti : yak stvorityi osvitniu systemu 21 ho stolittia* [The best classroom in the world: how to create a 21st century education system]. Lviv : Litopys. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/yakist-osviti/shlyaykher-naykrashchiy-klas-u-sviti-yak-stvoriti-sistemu-osviti-21-go-stolittya.pdf> (accessed : 03.07.2022) [in Ukrainian].